Selections from Baudhayana Gruhya Sutras

The ***Baudhayana Sutras*** are a group of Vedic Sanskrit texts which cover *dharma*, daily ritual, mathematics, etc. They belong to the *Taittiriya* branch of the *Krishna Yajurveda* school and are among the earliest texts of the *sutra* genre.

This article on the *Baudhayana Grihya Sutras* focusses on select portions from the text, with specific focus on various deities as specified in the *Sutras*.

Firstly, we come to know that these *Sutras* were composed sometime in the pre-Common era, BC, and scholars have dated it around the 7th or 8th century. This is therefore an extremely ancient work and it has been widely considered as the most important *Grihya Sutra*.

The book taken up for this study has been edited by Sri Srinvasacharya. Right at the beginning, the editor cites another *Grihya Sutra* – the *Agniveshya Grihya Sutra* – where the Sutra's author accords the *Baudhayana Grihyasutra* the numero uno position and considers it a very esteemed work Outlined below is a brief on specific topics as described in the *Sutra*.

Application of *Bhasma*:

Sri Baudhayana explains how the *Bhasma* that is taken from the *Agni Kunda* as *Prasadam*, after the *Nitya Agnikarya* is done, has to be applied. He states that it has to be applied along with a specific *mantra* and explains the manner of application as well. The *Bhasma* has to be applied as *Tripundra*, which is also how it is applied by Brahmins (*Bhasma-dhaaranam*). It can be either three horizontal lines or a single line for Brahmins; the mode of application differs for various castes like the Kshatriyas, etc.

This specification is therefore extremely important here and also indicative of the fact that the application of the *Bhasma* as *Tripundra* has been prevalent since the 7th or 8th century BC itself. This practice has therefore been around for more than 2700 years! Hence, it cannot be stated that the practice of applying the *Tripundra* by Brahmins has been adopted, only at a much later date, from Shivaite practices, etc. There is absolutely no basis for such thinking.

Consecration Methodology:

Another significant concept outlined is the *Prathishta* (consecration) and how Sri Baudhayana perceives various deities. He looks at Lord Shiva and Lord Vishnu as non-different from each other, and he specifies the respective methods of consecrating Shiva and Vishnu idols in temples. He treats both these methods differently, specifying a common approach, but with different *mantras*. He advocates Vishnu/ Vaishnavite *mantras* for the consecration of Vishnu idols and Raudrik *mantras* for the consecration of Shiva idols. Thus, for consecrating Rudra idols, Raudra *mantras* like the *Rudram*, *Pancha Rudra mantras* like *Sadyojaatam*, etc. have to be used. And in doing so, he describes at great length various verses from the *Sri Rudram* and other *mantras* in the *Taittariya Aranyaka*.

In the case of consecration of the Vishnu idol, Sri Baudhayana advocates the *Purusha Sukta* and other *mantras*. He is clear that both methods have to be performed in the specified manner and the *mantras* also have to be Vishnu-specific or Rudra-specific, as the requirement may be. He also does not mix the *mantras* – for example, he does not advocate Rudra *mantras* for the consecration of Lord Narasimha ☺, etc. He has thus very clearly demarcated the practices. From this it is understood that there is no authority in the *Sastras* for hijacking or converting the *Sri Rudram*, etc. as applicable to other deities. Even 2700 years ago, this was not the case and it is clearly discernible from Sri Baudhayana's work.

Sri Baudhayana also talks about the *phalam* (benefit) of performing the *Shiva Puja* at home and states that people with any goal (worldly, other-worldly or even *Moksha*) can perform the *Shiva Puja* in a prescribed way. He does not state that *Shiva Puja* does not confer *Moksha*, nor does he indicate that only *Vishnu* confers liberation. Such broad, non-sectarian, completely Vedic, perspectives effectively stand out in Sri Baudhayana's work.

References to Other Deities:

Sri Baudhayana talks about other deities as well. He describes the *Vinayaka Puja* at length, explaining the procedure, the kind of *naivedya* (offering) to be given, etc. It is also unmistakable that he refers to the Lord Ganesha of our present times. He makes mention of Lord Skanda as well, and separate sections have also been allotted for the *Puja* methodology of the three female deities, Durga, Lakshmi and Saraswati. Thus, Sri Baudhayana has not neglected or relegated to the background any deity of our *Sanatana Dharma* pantheon.

The *Baudhayana Sutras* is thus a comprehensive text addressing several aspects, and this is indicative of the extremely broad outlook of Sri Baudhayana, sans all bigotry. All taints have seeped in only recently, in the past 1000 years or so. The *Parampara* established by Sri Adi Shankaracharya has upheld the *Baudhayana Sutras* and other Sutras as can be observed even to this day when it comes to the devotional practices.

These are some of the inferences gathered from a short study of the *Baudhayana Sutras*. Even if it be thought that the body of the Grihya sutras has 'grown' over the centuries, the sutras have been held as pramana since there are 'prayoga' texts authored by various authorities based on this grihya sutra text. They have taken the entire sutra body to be one complete text. A similarity could be drawn from the case of the Mahabharata, which, too, has been thought to have 'grown' to its present corpus. Yet, all aastikas hold the Mahabharata, the entire corpus, to be a pramana.

In the sequel are given scanned images from the book edited by Srinivasacharya.

Government Oriental Library Series.

Edited by Pandits under the supervision of the Curator Govt. Oriental Library, Mysore.

BIBLIOTHECA SANSKRITA—No. 32.

बोधायनगृह्यसूत्रम्.

THE

BODHÂYANA-GṚIHYA-SÛTRA:

EDITED BY

L. S'RÎNIVÂSÂCHÂRYA,

Asst. Pandit, Government Oriental Library, Mysore.

Published under the Authority of the Government of His Highness the Maharaja of Mysore.

MYSORE:

PRINTED AT THE GOVERNMENT BRANCH PRESS,

1904.

उ पो द्घा तः.

गृह्यसूत्रेषु हि बोधायनीयं सूत्रमादिमं गण्यते । यथा—आग्निवेश्यसूत्रे—"अथातस्सूत्रगणान्व्याख्यास्यामः—बोधायनमापस्तम्बं सत्याषाढं द्राह्यायणमागस्त्यं शाण्डिल्यमाश्वलायनं शाम्भवं कात्यायनमिति नवानि पूर्वसूत्राणि । वैखानसं शौनकीयं भारद्वाजमाग्निवेश्यं जैमिनीयं वाधूलं माध्यन्दिनं कौण्डिन्यं कौषीतकमिति नवान्यपरसूत्राणि । अष्टादशसंख्याताश्शरीरसंस्काराः" इति ॥

प्रशस्यते चैवमिदम्—

स्वसूत्रे विद्यमाने तु परसूत्रेण वर्तते ।
बोधायनमतं कृत्वा स्वसूत्रफलभाग्भवेत् ॥

इति वृद्धमनुना ॥

Homa/agni kaarya Bhasma dhaaranam: p.233 - 234 of pdf:

तदाग्नेयं भस्म सङ्गृह्य वामपाणितले निक्षिप्य 'मानस्तोके' इत्यद्भिः 'शं नो देवीरभिष्टये' इति संसृज्य संमेळ्य तिर्यक्त्रिपुण्ड्रमेकपुण्ड्रं वा ब्राह्मणस्य वर्तुलाकारं राजन्यस्यार्धचन्द्राकृतिं वैश्यस्य ॥ ९

अङ्गानि सन्धापयति 'सरस्वती' इति शिरसि 'मेधावी' इति ललाटे 'तेजस्वी' इति वक्षसि 'वर्चस्वी' इति

दक्षिणेंऽसे 'ब्रह्मवर्चसी' इत्युत्तरेंऽसे 'आयुष्मान्' इति ग्रीवायां 'भूयासम्' इति पिठरे 'स्वस्ति' इति शिरस्यन्येषां स्त्रीणां वोर्ध्वपुण्ड्रम् ॥ १०

A bodhayana grihya sutra prayoga work authored by Kanakasabhapati, refers to the Bodhayana grihya shesha sutra original and says 'there is a wide variation in the bhasma raksha Dharana vidhi and one has to follow his family practice. This finds approval in Kumarila Bhatta, as shown at the end. Thus, if someone says 'applying urdhva pundra alone is scriptural and applying bhasma is tamasic', then he is clearly being avaidika, a sectarian and bigot. Only some who takes a comprehensive view can be admitted to be vaidika:

अथोपविश्य होमभस्म संगृह्य वामकरतले निक्षिप्य शन्नो देवीरित्यद्भिः सेचयित्वा अनामिकया मानस्तोक (121 पृष्ठे) इत्यृचाऽऽलोड्य क्रमेण धारयेत् सरस्वतीति शिरसि, मेधावीति ललाटे, तेजस्वीत्युरसि, वर्चस्वीति दक्षिण भुजे ब्रह्मवर्चसीति वामभुजे, आयुष्मानिति कण्ठे अन्नादो भूयासमिति पिठरे। स्वस्तीति पुनरपि शिरसि ॥*

* सर्वत्र भूयासमिति योजनीयम् ॥ भस्मरक्षाधारणे सम्प्रदायभेदो बहुधा वर्तते। बो-गृ-शेषसूत्रेऽप्युक्तं भवति ॥ यथाकुलाचारं व्यवस्था ॥

20

Vishnu pratishtha in Bodhayana:

p.235:

अथातो विष्णुप्रतिष्ठाकल्पं व्याख्यास्यामः—द्वादश्यामेकाद-

p.239:

अथ सर्वहविषां बलिमुपहरति—

p.240:

त्वामेकमाद्यं पुरुषं पुरातनं नारायणं विश्वसृजं यजामहे ।
त्वमेव यज्ञो विहितो विधेयस्त्वमात्मनाऽऽत्मन् प्रतिगृह्णीष्व
हव्यम् ॥ इति ॥ ३६

p.240: Vishnu puja:

अथातो महापुरुषस्याहरहः परिचर्याविधिं व्याख्यास्यामः—

अथैनं वैष्णवीभि ऋग्यजुस्सामाथर्वभिः स्तुतिभिस्तुन्वन्ति ॥१०

p.243:

वैष्णवं सूक्तमापो हि हिरण्येति च सप्तकम् ।
पवमानानुवाकं च सर्वे साधारणास्स्मृताः ॥ १६

p.244: Rudra pratishtha:

अथातो रुद्रप्रतिष्ठाकल्पं व्याख्यास्यामः—

पुष्पफलाक्षतमिश्रयवदूर्वाङ्कुरं पादपीठे निक्षिपति—'नमस्ते रुद्र मन्यवे' इति ॥ ३

p.246:

एतेन 'नमस्ते अस्तु धन्वनः' इत्यष्टाभिः स्नापयति ॥ १०

247: All Srirudram mantras viniyoga in Shiva puja only:

अथ देवयजनोल्लेखनप्रभृत्याऽऽज्यभागान्तं कृत्वा पक्वाज्जुहोति— १५

'या त इषुश्शिवतमा' इत्याऽन्तादनुवाकस्य ॥ १६

अथाज्याहुतीरुपजुहोति—'द्रापे, सहस्राणि' इत्येताभ्यामनुवाकाभ्यां प्रत्यृचं 'सर्वो वै रुद्रः' इति पादपीठे स्पृशेत् ॥ १७

पुनस्ताभिरेवाज्याहुतीर्जुहुयात् 'कद्रुद्राय' इति नाभिदेशे स्पृशेत् ॥ १८

पुनस्ताभिरेवाज्याहुतीर्जुहुयात् 'नमो हिरण्यबाहवे' इति मूर्ध्नि स्पृशेत् ॥ १९

पुनस्ताभिरेवाज्याहुतीर्जुहुयात् सर्वाङ्गमुपस्पृशेत्—रुद्रेण समस्तेन ॥ २०

32

p.247:

षमावाहयामि' इति 'आयातु भगवान् महादेवः'
इत्यावाह्य रत्नाम्बुकलशेनाभिषिञ्चति 'प्रणवेन धार-
येत् ब्रह्म' इति विज्ञायते ॥ २२

Most instructions like प्रणवेन धारयेत् ब्रह्म are common for Vishnu and Shiva pratishtha.

'नमस्ते रुद्र मन्यवे' इति प्रतिसरं विस्रंसयति ॥ २७

p.249: (see in next page)

अथ 'भवाय' इत्यष्टाभिः पुष्पाणि दद्यात्तैरेव तर्पणानि
कृत्वा कृसरं पायसं गुळोदनं हरिद्रोदनमिति हवींषि
'पवित्रं ते विततम्' इति पायसं निवेदयेत् ॥ ३३

घृताप्लुतं पूर्णशरावं गुळोदनं निवेदयेत् ॥ ३४

कृसरमाज्यमिश्रं जुहुयात्—'भवाय देवाय स्वाहा' इत्य-
ष्टाभिः 'भवस्य देवस्य पत्न्यै स्वाहा' इत्यादिभिः ॥ ३५

अथ हरिद्रोदनं जुहुयात्—'भवस्य देवस्य सुताय स्वाहा'
इत्यष्टाभिः ॥ ३६

अथ 'त्र्यम्बकं यजामहे, मा नो महान्तं, मा नस्तोके, आर्द्र-
या रुद्रः, हेती रुद्रस्य, आरात्ते अग्निः, विकिरिद
विलोहित, सहस्राणि सहस्रधा, सहस्राणि सहस्रशः'
इति । द्वादशनामभिः—'शिवाय शङ्कराय सहमानाय शि-
तिकण्ठाय कपर्दिने ताम्राय अरुणाय अपगुरमाणाय
हिरण्यबाहवे सस्पिञ्जराय बभ्लुशाय हिरण्याय स्वाहा'
इति ॥ ३७

[All above mantras are exclusively Shiva mantras. Baudhayana never mixes this with other, non-Shiva related deities.]

हविषां बलिमुपहरति—

त्वामेकमाद्यं पुरुषं पुरातनं रुद्रं शिवं विश्वसृजं यजामहे।
त्वमेव यज्ञो विहितो विधेयस्त्वमात्मनाऽऽत्मन् प्रतिगृह्णी-
ष्व हव्यम् ॥ इति ॥ ३९

The highlighted line says Rudra is Eka, Aadya, Purusha, Puraatana, VishvasRk – all epithets for Para Brahman. This is seen in the case of Vishnu too, as has been already cited in the foregoing.

p.250:

अथातो महादेवस्याहरहः परिचर्याविधिं व्याख्यास्यामः—

'यो रुद्रो अग्नौ' इति यजुषा पात्रमभिमन्त्र्य प्रक्षाल्य

p.251:

अथ व्याहृतीभिः प्रदक्षिणमुदकं परिषिच्य पवित्रं पादमूले निधायाद्भिस्तर्पयति—'भवं देवं तर्पयामि' इत्यष्टाभिः ॥ ५

'ओं नमो भगवते रुद्राय, त्र्यम्बकाय' इति वस्त्रयज्ञोपवीते दद्यात् ॥ ६

'भवाय देवाय नमः' इत्यष्टाभिः पुष्पाणि दद्यात् ॥ ७

त्वरितरुद्रेण गन्धपुष्पधूपदीपं ददाति ॥ ८

'देवस्य त्वा' इति हविषो निवेदयेत् ॥ ९

'त्र्यम्बकम्' इति परिषेकं दद्यात् ॥ १०

'अमृतोपस्तरणमसि' इति प्रतिपदं कृत्वा हविरविरुद्धं सर्वं स्वादु वस्तु कन्दमूलफलानि दद्यात् ॥ ११

p.251:

रौद्रीभिः ऋग्यजुस्सामाथर्वभिस्स्तुतिभिस्स्तुन्वन्त्यार्षैस्स्तोत्रैश्च नमस्कृत्य 'प्रयातु भगवान् महादेवः' इति विसर्जयति॥

लिङ्गस्थानेष्वावाहनोद्वासनवर्जमहरहः स्वस्त्ययनमित्याचक्षत इत्याह भगवान् बोधायनः ॥ १५

इति बोधायनगृह्यशेषे द्वितीयप्रश्ने सप्तदशोऽध्यायः

Just as Baudhayana said in Vishnu pratishtha/puja ‘vaishnavi rg yajus saama mantras’ to be used there, he says above ‘raudrii rg yajus, saama…mantras to be used in Shiva puja. He never appropriates Rudra-related mantras to other deities. This is in line with Veda Vyasa in Kurma purana where he uses ‘shaiva mantras.’ This shows that only Vaidikas carefully observe the rule. Nowhere Baudhayana, of over 2000 years old, says that the Rudra mantras are for Narasimha ☺

P.252: The following is used as said below, even today during Rudra abhisheka. The material is printed in books related to Rudra abhisheka. Laghu/maha nyasa. At the end Chamaka is also mentioned as to be chanted in this context. Thus the Rudram-Chamakam combine is a tradition that has come down to us for over 2000 years.

अथातो रुद्रस्नानार्चनविधिं व्याख्यास्यामः—

आदित एव तीर्थे स्नात्वोदेत्याहतं वासः परिधाय शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी शुक्लवासाः ईशानस्य प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य दक्षिणाप्रत्यग्देशे तन्मुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत्—'प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु । पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु । हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु । बाह्वो रुद्रस्तिष्ठतु । जठरेऽग्निस्तिष्ठतु । उदरे पृथिवी तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु । कण्ठे वसवस्तिष्ठन्तु । वक्त्रे सरस्वती तिष्ठतु । नासिकयोर्वायुस्तिष्ठतु । नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम् । कर्णयोरश्विनौ तिष्ठेताम् । ललाटे रुद्रास्तिष्ठन्तु । मूर्ध्न्यादित्यास्तिष्ठन्तु । शिरसि महादेवस्तिष्ठतु । शिखायां वासुदेवस्तिष्ठतु । पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु । पुरतश्शूली तिष्ठतु । पार्श्वयोश्शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम् । सर्वतो वायुस्तिष्ठतु । सर्वतोऽग्निज्वाला मालापरिवृतास्तिष्ठन्तु* । सर्वेष्वङ्गेषु सर्वा देवता यथास्थानं तिष्ठन्तु । मां रक्षन्तु' इति । 'अग्निर्मे वाचि श्रितः' इति यथालिङ्गमङ्गानि संमृज्यथैनं गन्धाक्षतपत्रपुष्पधूपदीपैराराधयेत् ॥ १

अथैनं प्रसादयति—

आराधितो मनुष्यैस्त्वं सिद्धैर्देवासुरादिभिः ।
आराधयामि शक्त्या † त्वाऽनुगृहाण महेश्वर ॥ २

'त्र्यम्बकं यजामहे' इति च ॥ ३

अथैनमावाहयति—

आ त्वा वहन्तु हरयस्सचेतसश्श्वेतैरश्वैस्सह केतुमद्भिः।
वाताजितैर्बलवद्भिः मनोजवैरायाहि शीघ्रं मम हव्याय
शर्वोम्॥ इति ॥ ४

स्थापिते नावाहनम्॥ ५

अथास्मा आसनं ददाति—'सद्योजातम्' इति 'भवेभवे' इति पाद्यं 'भवोद्भवाय नमः' इत्यर्घ्यं 'रुद्राय नमः' इत्याचमनीयं व्याहृतीभिर्निर्माल्यं व्यपोह्याथैनं स्नापयति—'आपो हिष्ठा मयोभुवः' इति तिसृभिः 'हिरण्यवर्णाश्शुचयः पावकाः' इति चतसृभिः 'पवमानस्सुवर्जनः' इत्येतेनानुवाकेन 'ब्रह्म जज्ञानं, कद्रुद्राय, सर्वो वै, कया नश्चित्र आभुवत्, आपो वा इदं सर्वम्' इति च ॥ ६

व्याहृतीभिः प्रदक्षिणमुदकं परिषिच्य पवित्रं पादमूले निधायाद्भिस्तर्पयति—'भवं देवं तर्पयामि' इत्यष्टाभिः 'वामदेवाय नमः' इति वस्त्रं 'ज्येष्ठाय नमः' इति यज्ञोपवीतं 'रुद्राय नमः' इत्याचमनीयं 'कालाय नमः' इति गन्धं 'कलविकरणाय नमः' इत्यक्षतं 'बलविकरणाय नमः' इति पुष्पं 'बलप्रमथनाय नमः' इति धूपं 'सर्वभूतदमनाय नमः' इति दीपं 'मनोन्मनाय नमः' इति काले नैवेद्यं 'रुद्राय नमः' इत्याचमनीयं ददाति ॥ ७

अथास्याघोरतनूरुपतिष्ठते—'अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यः' इति ॥८

अथ रुद्रगायत्रीं जपेत्—'तत्पुरुषाय विद्महे' इत्येतां रौद्रीं सहस्रकृत्व आवर्तयेच्छतकृत्वोऽपरिमितकृत्वो वा दशावरम् ॥ ९

अथैनमाशिषमाशास्ते—'ईशानस्सर्वविद्यानाम्' इति ॥ १०

अथास्य मूर्ध्नि कलशधारया सन्ततमभिषिञ्चति—'नमस्ते रुद्र मन्यवे' इत्येकादशानुवाकान् जपेत् । 'सर्वो वै रुद्रः' इति त्रीननुवाकान् 'सद्यो जातम्' इति पञ्चानुवाकान् 'इमा रुद्राय' इति द्वादशर्चानन्यांश्च रौद्रमन्त्रान्यथाशक्ति जपेत् ॥ ११

एवमेकादशकृत्वोऽभिषिञ्चति ॥ १२

जपान्तेजपान्ते 'अग्नाविष्णू सजोषसा' इत्येकादशानुवाकानामेकमेकमनुवाकं जपेत् ॥ १३

सर्वेषामन्ते पुनराराधयेत्—'सद्यो जातम्' इत्यासनादि दीपान्तं पूर्वोक्तं सर्वं कृत्वा 'मनोन्मनाय नमः' इति पायसादि महाहविर्निवेदयेद्रौद्रीभिस्स्तुतिभिस्स्तुवन्ति ॥ १४

तदेतद्रुद्रस्नानार्चनं पापक्षयार्थी व्याधिमोचनार्थी श्रीकामश्शान्तिकामः पुष्टिकामस्तुष्टिकाम आयुष्काम आरोग्यकामो मोक्षकामश्च कुर्यात् ॥ १५

अथ यथाशक्ति दक्षिणां ददाति—दशगावस्सुवर्णभूषिता ऋषभैकादशास्तदभाव एकां गां दद्यादित्याह भगवान् बोधायनः ॥ १६

इति बोधायनीयगृह्यशेषे द्वितीयप्रश्ने
अष्टादशोऽध्यायः.

p.260: Rudra Snanam: Mantapam as stated in Purana. Baudhayana does not consider a Shiva related puja as taamasa.

अथातस्संप्रवक्ष्यामि देवस्य स्नपने विधिम् ।
महतो लिङ्गदेशे वा कारयेद्वेदिकां बुधः ॥ १
मण्टपं* च पुराणोक्तं कृत्वा स्नपनमारभेत् ।
अचलप्रतिष्ठितो यत्र देवस्तत्र न वेदिका ॥ २
तस्यास्समीपे तत्स्थाने कलशस्थानमुत्तमम् ।
संख्या च नव तेषां तु स्थापनं प्रणवेन तु ॥ ३
यत्किंचित्क्रियते तत्र प्रणवेनैव कथ्यते ।
स्थापनं कलशानां तु प्रागादीशानमन्ततः ॥ ४
एतैरेव क्रमैरत्र सर्वं कर्म विधीयते ।
नवमं कलशं मध्ये स्थापयेदन्ततो बुधः ॥ ५

---

p.261: Baudhayana’s Hari-Hara abheda drishTi:

एष औत्सर्गिकः प्रोक्तो देवतानां च तर्पणे ।
नारायणादिविष्णोस्स्याद्रुद्रस्य तु शिवादिकम् ॥ १२

The method is common to both Vishnu and Shiva. Only mantras will change as per the specific deity: Narayana Suktam, etc. for Vishnu and for Shiva, it is Rudram etc. It is sad that such a great tradition that came to us from 2000 years ago was broken by sectarian theological schools. The Shaankaran tradition alone has safeguarded this hoary tradition to this day.

रुद्रदेवं शिवं साक्षाद्यच्च सर्वस्य दैवतम् ।
तस्मादावाहयेत्प्राज्ञः सर्वत्रावाहने विधिः ॥ ११

एष औत्सर्गिकः प्रोक्तो देवतानां च तर्पणे ।
नारायणादिविष्णोस्स्याद्रुद्रस्य तु शिवादिकम् ॥ १२

जपध्यानादि सर्वं स्यात् विकल्पं मनसि श्रयेत् ।
रौद्रं च सूक्तमापो हि हिरण्येति च सप्तकम् ॥ १३

वैकल्पिकैरेव कुर्यान्मध्येति तु† न विद्यते ।
अथ हैके वदन्त्येवं स्नापने तु महाप्रभोः ॥ १४

सद्योजातादिपञ्चैव सर्वो वै रुद्र इत्यपि ।
एतैरन्यैश्च कुर्याद्वै स्नापनं सार्वकालिकम् ॥ १५

†ख. मध्ये इति.

---

p.261: Another shining example of Baudhayana's (over 2000 years old) Hari-Hara abheda view: He says 'whoever performs the worship of *either* of the two divinities, Shiva and Vishnu, for long with devotion will attain to the abode of that deity. This part stands out as an example of the ancient vaidikas being a non-sectarian, non-bigoted, lot. Someone with the orientation opposed to this would never afford to pen verses like the following.

अथ देवयोः पूजाकरणे सर्वत्र ‘ त्रीणि पदा विचक्रमे, त्रिय-
म्बकं यजामहे ’ इत्येताभ्यां यथालिङ्गमासनं पाद्य-
माचमनीयं च ॥ १

एतयोस्त्रैवर्णिकधर्मत्वात् सर्वत्र वचनाल्लोकप्रसिद्धप्राप्तप्रतिषे-
धाभावात् क्रियत इति ह स्माह बोधायनः ॥ २

एवं प्रतिष्ठाप्य वा कुर्यात्तयोरेव सायुज्यं सलोकतामाप्नोति ॥
यदि त्रिंशत्संवत्सरादूर्ध्वं क्रियेत ततो देवयोः परमं पदं ब्र-
ह्मसंज्ञितं तदेव सगण आप्नोति ॥ ४

यदि तत्प्रणवः स्याद्य उ चैनदेवं विदुर्यस्मै प्रब्रूते यस्मै वा
करोति तस्मै शतं दद्यान्माषाणां ब्राह्मणो राजन्य-
स्सहस्रं दद्याद्वैश्यो यथाश्रद्धं दद्यात् ॥ ५

न स्त्रीशूद्रौ कुर्यातां यदि कुर्यातां स्वतन्त्रोपदेशे आचार्य
आश्रय इति ॥ ६

स्वतन्त्रयोस्तयोश्चेद्वृत्तिक्षीणोऽपि ब्राह्मणः पतत्येवेति शालिकिः॥७

अथ देवयोर्यथाकामी स्याद्यस्यां कस्यां चिदवस्थायां जले
वा स्थण्डिले वा प्रतिमासु वा सर्वं कृत्वाऽभ्यर्चयेन्न तु
प्रमाद्येत् ॥ ८

p.262: Another reiteration of Hari-Hara abheda: Nowhere Baudhayana, of over 2000 years old, claims that ‘Vishnu *alone* can give mukti’, etc. ☺

Baudhayana has captured the spirit of Vedavyasa as stated here:

https://adbhutam.wordpress.com/2017/04/24/worship-of-shiva-or-vishnu-lead-to-the-same-result-mahabharata/

तदेतद्रुद्रस्नानार्चनं पापक्षयार्थी व्याधिमोचनार्थी श्रीकामश्शा-
न्तिकामः पुष्टिकामस्तुष्टिकाम आयुष्काम आरोग्यका-
मो मोक्षकामश्च कुर्यात् ॥ १९

Contd. in next page:

देशाभावे द्रव्याभावे साधारणे कुर्यान्मनसा वाऽर्चयेदिति ।
तदाह भगवान्—
पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ॥
तदहं भक्त्युपहृतमश्नामि प्रयतात्मनः ॥ इति ॥ ९

भक्तिनम्रः एतान्मन्त्रानधीयीत न त्वेवानर्चकः स्यादन्यतर-
स्योभयोर्वा ततस्तयोरेव सायुज्यं सलोकतामाप्नोति ॥ १०

य एतयोरर्चनां कुरुतेऽन्यत्र पुत्रशिष्येभ्यस्त्रियाश्च तस्मै सौव-
र्णं शङ्खं सुवर्णोपधानं वा दद्यादृषभं रुद्रस्य दक्षि-
णेत्याह भगवान् बोधायनः ॥ ११

प्रतिष्ठाकरणे स्नापनकरणे वाऽऽचार्याय तदुपकरणं सर्वं
दत्वा ऋषभैकादश गा दद्यादित्याह भगवान्बोधायनः ॥

इति बोधायनीयगृह्यशेषसूत्रे द्वितीयप्रश्ने
द्वाविंशोऽध्यायः.

अथ देवयोः पूजाकरणे । अथातस्संप्रवक्ष्यामि । अतः
परं प्रवक्ष्यामि । अथातः पुनःप्रतिष्ठाकल्पम् । अथा-
तो रुद्रस्नानार्चनविधिम् । अथातो महादेवस्याहरहः ।
अथातो रुद्रप्रतिष्ठाकल्पम् । अथातस्संप्रवक्ष्यामि विष्णोः।
अथातो महापुरुषस्याहरहः । अथातो विष्णुप्रतिष्ठा-
कल्पम् । यथो एतद्गृहाणाम् । अथाहुते प्रसिद्धमु-

To summarize, the *Baudhayana Sutras* is thus a comprehensive text focusing on several aspects central to our *Sanathana Dharma*, including:

- Method to apply *Bhasma*
- The non-difference of Lord Shiva and Lord Vishnu, and the prescribed methodology for consecration of Shiva and Vishnu idols.
- *Puja* methodology to other deities in the Sanatana Dharma pantheon.

The aforementioned practices/ perspectives outlined in the *Baudhayana Sutras*, dating back to the 7th-8th century BCE, only serve to affirm the prevalence of such customs even back in the day! It also renders baseless arguments to the contrary that such practices were borrowed, at a much later period, from other schools of thought.

Kumarilabhatta mentions Baudhayana:

https://archive.org/stream/HistoryOfDharmashastrasPVKaneVol1_20180125/HistoryOfDharmashastras-PVKaneVol1_djvu.txt

//It is only in the case of the Apastamba, Hiranyakesin and
Baudhayana Sutracaranas that we have a complete kalpa tradition
with its three components of Srauta, Grihya and Dharma sutras. **The
Tantravartika of Kumarila contains very interesting observations on
this point. It tells us that Gautama (dharmasutra) and Gobhila
(grhyasutra) were studied by the Chandogas (Samavedins),
Vasistha (dharmasutra) by the Rgvedins, the dharmasutra of
Sartkha-Likhita by the followers of Vajasaneya-samhita and the
sutras of Apastamba and Baudhayana by the followers of the Tait-
tiriya Sakhas 5 . The Tantravartika (p. 179) establishes it as a sid-
dhanta (on Jaimini I. 3. 11) that all the dharma and grhya sutras
are authoritative for all Aryan people. From this it appears that
although originally all sutracaranas might not have possessed**
dharmasutras composed by the founder of the caraia or ascribed
to him, yet gradually certain dharmasutras were specially taken over
or appropriated by certain cararias. As the dharmasutras were
mostly concerned with rules about the conduct of men as members
of the Aryan community and did not deal with ritual of any kind,
all dharmasutras gradually became authoritative in all schools.

The dharmasutras were closely connected with the grhyasutras
in subjects and topics. Most of the Griiyasutras treat of the sacred

domestic fire, the divisions of Grhya sacrifices, the regular morning

and evening oblations, sacrifices on new and full moon, sacrifices of cooked food, annual sacrifices, marriage, pumsavana, jatakarma, upanayana and other sasrhkdras, rules for students and snatakas and holidays, sraddha offerings, madhuparka. In most cases the Gpihya-sutras confine themselves principally to the various events of domestic life; they rarely give rules about the conduct of men, their rights, duties and responsibilities.

Here is Kumarila Bhatta’s Tantravartika on Jaimini Sutra 1.3.11:

आद्यं सूत्रद्वयं यावदिदमप्यत्र चिन्त्यताम्।
गृह्यगौतमसूत्रादिव्यवस्थासर्वगामिता॥
पुराणमानवेतिहासव्यतिरिक्तगौतमवसिष्ठशङ्खलिखितहा-
रीतापस्तम्बबौधायनादिप्रणीतधर्मशास्त्राणां गृह्यग्रन्थानां च
प्रातिशाख्यलक्षणवत्प्रतिचरणं पाठव्यवस्थोपलभ्यते। तद्यथा गौ-
तमीयगोभिलीये छन्दोगैरेव च परिगृहीते। वासिष्ठं बह्वृचैरेव
शङ्खलिखितोक्तं च वाजसनेयिभिः। आपस्तम्बीयबौधायनीये
तैत्तिरीयैरेव प्रतिपन्ने इत्येवं तत्र तत्र गृह्यव्यवस्थाभ्युपगमादि
दर्शयित्वा विचारयितव्यम्। किं तानि तेषामेव प्रमाणान्युत स-

https://tinyurl.com/y7ky49wz :

//Sayana has written a commentary on Prasna I (Darsa-Purnamasa) . 29 He was a follower of the Baudhayana school; therefore he cited the Baudh SS in his commentary on the TS at the beginning;//

Om Tat Sat